

Profesinių sąjungų ĮSTATYMAS

Įstatymas		I-2018	1991 11 21	Valstybės žinios, 1991, Nr. 34-933
1991 11 21 Priėmė: Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba - Atkuriamasis Seimas			Įsigalioja nuo 1991 12 10	
<u>Susiję dokumentai</u>	<u>Pakeitimai</u>	<u>Aktualios redakcijos</u>	<u>Vertimai</u>	Originalus Microsoft Word 2000 formato tekstas
Aprašantieji terminai: darbo teisė, laisvė jungtis į profesines sąjungas, profesinė sąjunga, profesinės sąjungos atstovas, profesinių sąjungų teisės				

LIETUVOS RESPUBLIKOS

PROFESINIŲ SĄJUNGŲ
ĮSTATYMAS

Lietuvos Respublikos piliečiai, taip pat kiti asmenys, nuolat gyvenantys Lietuvoje, įstatymo nustatyta tvarka turi teisę steigti profesines sąjungas ar stoti į jas savo interesams ginti.

Profesinės sąjungos yra savanoriškos, savarankiškos ir savaveiksmės organizacijos, atstovaujančios ir ginančios savo narių darbo, ekonomines, socialines teises bei interesus.

Šis įstatymas nustato profesinių sąjungų veiklos pagrindus, jų teises ir atsakomybę santykiuose su darbdaviais, valstybinės valdžios ir valdymo organais, profesinėms sąjungoms ginant savo narių interesus.

I skirsnis. Bendrieji nuostatai

1 straipsnis. Teisė jungtis į profesines sąjungas

Lietuvos Respublikos piliečiai, taip pat kiti asmenys, nuolat gyvenantys Lietuvoje, ne jaunesni kaip 14 metų, dirbantys pagal darbo sutartį ar kitais pagrindais, numatytais įstatymų, turi teisę laisvai jungtis į profesines sąjungas ir dalyvauti jų veikloje.

Šio įstatymo taikymo ypatybės krašto apsaugos, policijos, valstybės saugumo ir kitose organizacijose gali būti nustatytos šių organizacijų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose.

Darbdavys, jo įgaliotasis atstovas negali būti jo įmonėje, įstaigoje, organizacijoje veikiančių profesinių sąjungų nariu.

2 straipsnis. Profesinių sąjungų narystė

Į profesinę sąjungą įstojama ir iš jos išstojama profesinės sąjungos įstatuose (statute) nustatyta tvarka. Pensininkai ir asmenys, netekę darbo ne dėl darbuotojo kaltės, turi teisę likti profsąjungos nariais.

3 straipsnis. Profesinių sąjungų veiklos laisvė

Profesinės sąjungos Lietuvos Respublikoje veikia laisvai ir savarankiškai. Visos profesinės sąjungos turi lygias teises. Jos turi teisę parengti savo veiklos įstatus ir reglamentus, laisvai rinkti savo atstovus, organizuoti savo aparatą ir veiklą bei formuoti savo veiklos programą.

Valstybės organams, darbdaviams, jų įgaliotiesiems atstovams, įmonės, įstaigos, organizacijos valdymo organams,

administracijai, pareigūnams, politinėms partijoms ir kitoms visuomeninėms organizacijoms draudžiama kištis į profesinių sąjungų vidaus reikalus. Asmenys, trukdantys teisėtą profesinių sąjungų veiklą, atsako pagal įstatymus.

Profesinių sąjungų veikla negali būti administracine tvarka nutraukta ar laikinai sustabdyta.

4 straipsnis. Profesinių sąjungų veiklos teisiniai pagrindai
Profesinės sąjungos veikia, laikydamosi Lietuvos Respublikos Laikinojo Pagrindinio Įstatymo (Konstitucijos), šio bei kitų Lietuvos Respublikos įstatymų, Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų, ir savo veiklą grindžia nustatyta tvarka įregistruotais profesinės sąjungos įstatais (statutu).

5 straipsnis. Profesinių sąjungų tarptautiniai ryšiai
Profesinės sąjungos turi teisę palaikyti ryšius su kitų valstybių profesinėmis sąjungomis, tarptautinėmis ir kitokiomis organizacijomis, būti profesinių sąjungų tarptautinių organizacijų narėmis ir dalyvauti jų veikloje.

II skirsnis. Profesinių sąjungų steigimas, veiklos sustabdymas ir nutraukimas

6 straipsnis. Profesinių sąjungų steigimas
Profesinės sąjungos gali steigti profesiniu, pareiginiu, gamybiniu, teritoriniu ar kitais pačių profesinių sąjungų nustatytais principais.

Profesinei sąjungai įsteigti būtina, kad ji turėtų:

1) ne mažiau kaip 30 steigėjų arba įmonėje, įstaigoje, organizacijoje būtų ne mažiau kaip 30 steigėjų ar jie sudarytų ne mažiau kaip 1/5 dalį visų darbuotojų, tačiau ne mažiau kaip 3 darbuotojai;

2) susirinkime patvirtintus įstatus (statutą);

3) išrinktus vadovaujančiuosius organus.

Profesinė sąjunga laikoma įsteigta nuo tos dienos, kai įvykdytos šio straipsnio antroje dalyje nurodytos sąlygos.

7 straipsnis. Profesinių sąjungų susivienijimai
Profesinės sąjungos turi teisę jungtis į įvairius susivienijimus.

Profesinių sąjungų susivienijimai gali būti kuriami tik laisvu profesinių sąjungų susitarimu ir jų iniciatyva.

8 straipsnis. Juridinio asmens teisių įgijimas
Profesinės sąjungos arba jų susivienijimai, norėdami įgyti juridinio asmens teises, turi šio įstatymo nustatyta tvarka įregistruoti savo įstatus (statutus).

Profesinės sąjungos įstatuose (statute) turi būti nurodoma:

1) profesinės sąjungos pavadinimas ir buveinė;

2) profesinės sąjungos organizacinė struktūra;

3) vadovaujantieji organai;

4) veiklos nutraukimo tvarka;

5) profesinei sąjungai priklausančio turto valdymo, disponavimo ir naudojimo tvarka.

Profesinių sąjungų, kurių struktūriniai padaliniai yra vieno miesto ar rajono (apskritis) teritorijoje, įstatus (statutą) registruoja šių miestų, rajonų (apskričių) valdybos.

Profesinių sąjungų, jų susivienijimų, kurie pagal jų įstatus (statutą) veikia ne mažiau kaip dviejuose miestuose, rajonuose (apskirtyse), įstatus (statutą) registruoja Lietuvos Respublikos

teisingumo ministerija.

Profesinių sąjungų, jų susivienijimų įstatai (statutas) registruojami ne vėliau kaip per mėnesį nuo kreipimosi dėl registravimo pagal šį įstatymą gavimo dienos, pateikus profesinės sąjungos įstatus (statutą) ir susirinkimo (konferencijos, suvažiavimo) protokolą (arba protokolo išrašą) dėl profesinės sąjungos, susivienijimo įsteigimo.

Profesinės sąjungos, jų susivienijimai bei jų įstatuose (statute) nurodytos organizacijos įgyja juridinio asmens teises nuo jų įstatų (statuto) įregistravimo dienos.

Atsisakius registruoti profesinės sąjungos, jų susivienijimo įstatus (statutą), apie tai ne vėliau kaip per tris dienas nuo sprendimo priėmimo raštu pranešama steigėjams ir nurodoma, kokio Lietuvos Respublikos įstatymų akto neatitinka profesinės sąjungos, jų susivienijimo įstatai (statutas).

Atsisakymas registruoti profesinės sąjungos, jų susivienijimų įstatus (statutą) gali būti apskūstas teismui, kuris skundą ypatingos teisenos tvarka išnagrinėja per dešimt dienų.

9 straipsnis. Profesinės sąjungos, jų susivienijimų veiklos sustabdymas ar nutraukimas

Profesinės sąjungos, jų susivienijimų veikla gali būti sustabdyta ir nutraukta:

- 1) jų įstatuose (statute) nustatyta tvarka;
- 2) teismo sprendimu.

Profesinei sąjungai, jų susivienijimui pažeidus Lietuvos Respublikos Laikinąjį Pagrindinį Įstatymą (Konstituciją) ir šį įstatymą, ją įregistravęs organas apie pažeidimą raštu praneša profesinės sąjungos, susivienijimo vadovaujantiems organams ir nurodo terminą, per kurį pažeidimai turi būti pašalinti. Jei pažeidimai nepašalinti, profesinės sąjungos, jų susivienijimo įstatus (statutą) registravęs organas, taip pat prokuroras turi teisę kreiptis į teismą dėl profesinės sąjungos, jų susivienijimo veiklos sustabdymo.

Teismo sprendimu profesinių sąjungų, jų susivienijimų veikla gali būti sustabdyta ne ilgesniam kaip 3 mėnesių laikotarpiui. Jei per šį laiką nepašalinamas nurodytas pažeidimas, teismo sprendimu profesinių sąjungų, jų susivienijimų veikla gali būti nutraukta.

Profesinių sąjungų, jų susivienijimų veikla teismo sprendimu taip pat gali būti nutraukta, kai profesinės sąjungos, jų susivienijimai per metus nuo tos dienos, kai jų veikla teismo sprendimu buvo sustabdyta, vėl pažeidžia Lietuvos Respublikos Laikinąjį Pagrindinį Įstatymą (Konstituciją) ar šį įstatymą.

III skirsnis. Profesinių sąjungų santykiai su darbdaviais

10 straipsnis. Profesinės sąjungos ir darbdavys

Profesinės sąjungos yra nepriklausomos nuo darbdavio, jo įgaliotojo atstovo.

Darbdaviui, jo įgaliotajam atstovui draudžiama sąlygoti priėmimą į darbą arba siūlyti išlaikyti darbo vietą, reikalaujant, kad darbuotojas nestotų į profesinę sąjungą ar išstotų iš jos.

Darbdaviui, jo įgaliotajam atstovui draudžiama organizuoti ir finansuoti organizacijas, siekiančias trukdyti profesinių sąjungų veiklą, ją nutraukti ar kontroliuoti.

Profesinės sąjungos atstovauja profesinės sąjungos nariams santykiuose su darbdaviu, jo įgaliotuoju atstovu. Profesinės

sąjungos gina savo narių darbo ir ekonomines socialines teises bei interesus.

11 straipsnis. Profesinių sąjungų teisė sudaryti kolektyvines ir kitas sutartis

Profesinės sąjungos atstovauja savo nariams (taip pat gali būti darbuotojų kolektyvo atstovais), sudarydamos su darbdaviu kolektyvinę ir kitokias sutartis.

12 straipsnis. Profesinių sąjungų teisė sudaryti sutartis su darbdavių organizacijomis

Profesinės sąjungos, jų susivienijimai turi teisę vesti derybas ir sudaryti sutartis (susitarimus) su darbdaviais, jų organizacijomis, susivienijimais dėl darbuotojų užimtumo, perkvalifikavimo, darbo organizavimo ir apmokėjimo, darbo ir gyvenimo sąlygų gerinimo bei kitų klausimų.

13 straipsnis. Darbdavio pareigos santykiuose su profesinėmis sąjungomis

Darbo, ekonominius, socialinius klausimus įstatymų numatytais atvejais darbdavys privalo spręsti, suderinęs su profesinės sąjungos organais.

Darbdavys privalo užtikrinti profesinių sąjungų veiklos sąlygas, numatytas kolektyvinėse ir kitose jų tarpusavio sutartyse.

IV skirsnis. Profesinės sąjungos ir valstybės organai

14 straipsnis. Profesinių sąjungų teisės norminių aktų leidyboje

Profesinės sąjungos ir jų susivienijimai teikia pasiūlymus valstybinės valdžios ir valdymo organams dėl norminių aktų darbo, ekonomiais ir socialiniais klausimais priėmimo, pakeitimo ar panaikinimo.

Profesinės sąjungos savo respublikinių susivienijimų organų asmenyje turi įstatymų leidybos iniciatyvos teisę.

15 straipsnis. Profesinių sąjungų teisių gynimas

Profesinės sąjungos atstovauja savo nariams ir įstatymų nustatyta tvarka gina savo ir savo narių teises ir teisėtus interesus valstybės organuose.

Profesinės sąjungos, gindamos savo narių teises ir teisėtus interesus, gali sudaryti susitarimus su valstybės valdžios ir valdymo organais.

16 straipsnis. Valstybės organų ir organizacijų teikiama pagalba profesinėms sąjungoms

Profesinės sąjungos ir jų susivienijimai iš valstybės organų ir organizacijų turi teisę gauti savo veiklai reikalingą informaciją darbo, ekonomiais ir socialiniais klausimais, kurią valstybės organai ir organizacijos privalo pateikti įstatymų nustatytais terminais.

Valstybės organai skatina derybas tarp profesinių sąjungų ir darbdavių ar jų organizacijų.

Valstybės organai, organizacijos gali teikti profesinėms sąjungoms paramą socialiniams ir kitiems tyrimams vykdyti. V skirsnis. Profesinių sąjungų teisės. Profesinių sąjungų ir jų narių veiklos garantijos

17 straipsnis. Profesinių sąjungų teisė kontroliuoti darbo

ir profesinių sąjungų įstatymų laikymąsi

Profesinės sąjungos turi teisę kontroliuoti, kaip darbdavys laikosi ir vykdo su jų narių teisėmis ir interesais susijusius darbo, ekonominius ir socialinius įstatymus, kolektyvines sutartis ir susitarimus. Šiems tikslams profesinės sąjungos gali turėti inspekcijas, teisinės pagalbos tarnybas ir kitas institucijas.

Profesinės sąjungos įgalioti asmenys, vykdydami šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytas kontrolės funkcijas, turi teisę nekludomai lankytis įmonėse, įstaigose, organizacijose, kuriose dirba tos profesinės sąjungos nariai, ir susipažinti su dokumentais apie savo profesinės sąjungos narių darbo, ekonomines ir socialines sąlygas.

18 straipsnis. Profesinių sąjungų teisė reikalauti panaikinti darbdavio sprendimus

Profesinės sąjungos turi teisę reikalauti iš darbdavio panaikinti jo sprendimus, kurie pažeidžia Lietuvos Respublikos įstatymų numatytas darbo, ekonomines bei socialines profesinių sąjungų narių teises.

Šiuos reikalavimus darbdavys turi išnagrinėti ne vėliau kaip per 10 dienų, dalyvaujant juos pateikusios profesinės sąjungos atstovams.

Jeigu darbdavys laiku neišnagrinėja profesinių sąjungų reikalavimo panaikinti tokį sprendimą arba atsisako jį patenkinti, profesinė sąjunga turi teisę kreiptis į teismą.

19 straipsnis. Profesinių sąjungų teisė siūlyti traukti atsakomybėn pareigūnus

Profesinės sąjungos turi teisę siūlyti traukti atsakomybėn pareigūnus, kurie pažeidžia darbo įstatymus, neužtikrina saugių darbo sąlygų, nevykdo kolektyvinės sutarties ar kitokių tarpusavio susitarimų.

20 straipsnis. Profesinių sąjungų ir jų narių teisių gynimas

Profesinių sąjungų ir jų narių teises ir teisėtus interesus įstatymų nustatyta tvarka gina valstybiniai valdžios ir valdymo organai, teismai bei kiti teisėsaugos organai.

Valstybės organai, pareigūnai, fiziniai ar juridiniai asmenys, neteisėtais veiksmais padarę žalą profesinei sąjungai, privalo ją atlyginti įstatymų nustatyta tvarka.

21 straipsnis. Profesinių sąjungų narių darbo teisių garantijos

Įstatymuose, kolektyvinėje ar kitoje sutartyje numatytais atvejais negalima nutraukti darbo sutarties su darbuotoju - profesinės sąjungos nariu, negavus išankstinio profesinės sąjungos, kuriai jis priklauso, organo sutikimo.

Darbuotojai, išrinkti į renkamuosius profesinės sąjungos organus ir nenutraukę su darbdaviu sudarytos darbo sutarties, negali būti atleisti iš darbo darbdavio iniciatyva, išskyrus atvejį, kai įmonė, įstaiga, organizacija likviduojama, taip pat perkelti į kitą darbą be išankstinio to profesinės sąjungos organo sutikimo.

Šiems darbuotojams skiriant drausmines nuobaudas arba keičiant esmines darbo sutarties sąlygas, taip pat reikalingas išankstinis profesinės sąjungos organo sutikimas.

Profesinių sąjungų nariams, atleistiems iš darbo dėl jų išrinkimo į renkamuosius pareigas profesinių sąjungų organizacijose, pasibaigus įgaliojimams renkamosiose pareigose,

suteikiamas pirmesnis darbas (pareigos), o jeigu jo nėra - kitas lygiavertis darbas (pareigos) toje pačioje arba, darbuotojui sutikus, kitoje įmonėje, įstaigoje, organizacijoje.

Kitos garantijos darbuotojams, išrinktiems į renkamuosius profesinės sąjungos organus, gali būti nustatytos kolektyvinėse ir kitose sutartyse.

22 straipsnis. Profesinių sąjungų dalyvavimas sprendžiant darbo ginčus įstatymų nustatyta tvarka

Profesinės sąjungos, sprendžiant individualius ir kolektyvinius darbo ginčus, dalyvauja įstatymų nustatyta tvarka.

Ginčus, kilusius tarp profesinių sąjungų ir darbdavio dėl įstatymų ar sutartimis numatytų pareigų ir prievolių nevykdymo, nagrinėja teismas.

23 straipsnis. Profesinių sąjungų teisė organizuoti mitingus, demonstracijas, skelbti streikus

Profesinės sąjungos turi teisę rengti susirinkimus, taip pat įstatymų nustatyta tvarka organizuoti mitingus, demonstracijas ir kitus masinius renginius.

Profesinės sąjungos, gindamos savo narių teises, įstatymų nustatyta tvarka turi teisę skelbti streiką.

VI skirsnis. Profesinių sąjungų nuosavybė. Profesinių sąjungų atsakomybė

24 straipsnis. Profesinių sąjungų nuosavybė

Profesinėms sąjungoms, jų susivienijimams nuosavybės teise gali priklausyti pastatai, įrengimai, transporto priemonės ir kitas įstatymų neribojamas turtas.

Profesinių sąjungų, jų susivienijimų turtą taip pat sudaro narių mokesčiai, įmonių, įstaigų ir organizacijų įnašai, viešai paskelbtos aukos bei kitos teisėtai gautos pajamos ir turtas.

Profesinės sąjungos, siekdamos įstatuose (statute) numatytų tikslų, turi teisę užsiimti leidybine, gamybine-ūkine veikla, steigti labdaros ir kitokius fondus.

Profesinių sąjungų lėšos, gautos iš nario mokesčių, viešai skelbtų šalpos ir labdaros, neapmokestinamos.

Profesinės sąjungos savo lėšas ir turtą tvarko savarankiškai.

Profesinę sąjungą likviduojant, jos turtas perduodamas įstatuose (statute) numatyta tvarka arba teismo sprendimu.

Neteisėtai įgytos lėšos ir turtas teismo sprendimu perduodami Lietuvos Respublikos nuosavybėn.

25 straipsnis. Profesinių sąjungų atsakomybė

Profesinė sąjunga, neteisėtais veiksmais padariusi žalą valstybei, fiziniams ar juridiniams asmenims, privalo ją atlyginti iš savo turto įstatymų nustatyta tvarka.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
AUKŠČIAUSIOSIOS TARYBOS
PIRMININKAS VYTAUTAS LANDSBERGIS

Vilnius, 1991 m. lapkričio 21 d.
Nr.I-2018